

**Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт

Харків 2012

**Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт

Харків 2012

Друкується за рішенням кафедри
соціальних і гуманітарних
дисциплін НУЦЗУ
Протокол від 23.04 2012 № 9

Укладачі: Л.О.Гонтаренко, І.М. Логовський, М.І. Харламов

Рецензенти: кандидат історичних наук О.М. Хорошев, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Національного університету цивільного захисту України
доктор юридичних наук О.А. Гавриленко, професор кафедри державно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання Харківського національного університету внутрішніх справ.

Історія України: методичні рекомендації до виконання контрольних робіт / Укладачі: Л.О.Гонтаренко, І.М. Логовський, М.І. Харламов. – Х.: НУЦЗУ, 2012. – 14 с.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Контрольна робота з соціальних і гуманітарних дисциплін являє собою навчальний документ, що виконує подвійне завдання, а саме: по-перше, дає змогу надолужити нестачу педагогічного спілкування, яка, звісно, відрізняє заочну форму навчання загалом; і, по-друге, має зафіксувати отримані в ході самостійного опрацювання матеріалу знання слухача. Отже, виконання такої роботи і її викладення для надання на кафедрі перевіряючому викладачеві повинні виходити з критеріїв системності та чіткого оформлення текстового масиву, який робота містить і який таким чи інакшим чином обробляється перед тим, як вона приймає вигляд нормативно відповідного тексту.

Системність у роботі означає наявність плану, що передуює текстові та відображає його структурні розділи і підрозділи; а це вимагає окремої уваги слухача до узагальнення й структурування теоретичного матеріалу. Зазвичай контрольна робота має реферативну форму, тобто передбачає опрацювання доволі значного обсягу літератури з питань, що вивчаються. Така форма сама по собі не є новою або незнайомою для слухачів. Ще навчаючись у школі, всі абсолютно тією чи іншою мірою опановують написання творів з літератури, техніка яких полягає в пошуку й систематизації, за посередництвом плану, основного змісту аналізованого явища або питання. Відмінність у тому, що, по-перше, в контрольній роботі від слухача вимагається подавати цей зміст стисло, лаконічно, позаяк в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу замість одного у роботі має бути розглянуто від двох до чотирьох питань, – залежно від обсягу виділених на цю дисципліну кредитів навчального часу. По-друге ж, і головне, реферативний виклад матеріалу має під собою, як основу вільного ним володіння, значну аналітичну працю, – не лише відбір та огляд літератури, але й вивчення й узагальнення ідей і фактів, про які йдеться. Значна відмінність контрольної роботи слухача, яка має бути виконана дійсно на рівні стандартів вищої освіти, – оволодіння методологією та логіко-категоріальним інструментарієм дисципліни, що вивчається, у тому обсязі, принаймні, якого потребує тема роботи.

Отже, необхідним є попереднє ознайомлення з термінами, які слухачу зустрічаються при читанні спеціальної літератури, перш ніж приступати до написання самої роботи; а також опрацювання навчальних книг за даними, як контрольного завдання, темами й питаннями. Така необхідність постає з огляду передусім на вимогу оформляти й викладати матеріал таким чином, коли ним більш-менш вільно оволодів той, хто навчається, а не навпаки, коли матеріал «володіє» нами, тобто диктує послідовність викладу. Далі, означена необхідність має свій «практичний» бік. Розуміння тексту або історичного джерела, з яким працюємо, дає можливість слухачу під час іспиту або заліку давати осмислені відповіді на питання за матеріалом контрольної роботи (а ці питання зазвичай бувають поставлені тоді, коли викладач вважає за доцільне переконатись у розумінні будь-якого теоретичного матеріалу відповідної ди-

сципліни слухачем); тож і підвищити свій бальний результат або взагалі отримати позитивну оцінку.

Значною мірою це стосується дисципліни „Історія України”, де ми маємо справу не тільки і не стільки з фактами, скільки з їх оцінками та інтерпретаціями в рамках певної історичної парадигми. Відтак, від виконавця роботи вимагається, крім уміння впорядкувати основні мотиви тексту й тематизовані ним предметності, головним чином здатність розуміти й реферувати складні історичні концепції, викладки, дискурсивні фрагменти. Тобто треба вміти виділяти головне в матеріалі і, – оскільки робота реферативна, – прописувати знайдені в ньому ключові ідеї та висновки в заключній частині роботи, якщо вони мають загальний характер і не витікають конкретно з часткових ідей та тверджень; а отже, вибудувувати відповідь на контрольне питання по типу невеликого історичного екскурсу.

Ретельна робота над змістом тексту, безумовно, позначиться ззовні на оформленні роботи, передусім за посередництвом чіткого плану по кожному з розглянутих питань. План може бути простим або складним, – що є більш коректним з огляду на узагальнюючий нахил самої роботи з реферування. Простий план допускається при зовсім невеликому обсязі питання або його елементарному характері (розкрити поняття, навести й інтерпретувати факти культури, дати історичне посилання та ін.). Перевага складного плану в тому, що він робить необхідним вихід до категорій більш загальних, аж до засад і принципів, котрі є основою описуваних явищ. Важливо пам'ятати, що назви частин плану, розділів роботи, мають відображати положення історичного характеру, а не позначати зовнішні параметри матеріалу («вступ», «основна частина», «висновки»). Якщо й надається така вказівна назва розділу, вона має супроводжуватись позначенням питань, що розглядаються. У вступі буде доцільним обґрунтувати актуальність даної теми роботи, або її вибір, якщо викладач вважає за доцільне дозволити такий слухачу (у випадку особливого інтересу до певних питань, що виявляються належними до предметного поля української історії). Так звана основна частина – логічний центр роботи – має бути будована концентрично (навколо історичного факту чи події) або лінійно (за історичною послідовністю подій чи ідей). Відповідно виділяються й позначаються у плані підрозділи. Висновки, – а це єдиний розділ, що може не мати спеціальної назви, – є доцільним продумати окремо, включаючи їх власну послідовність. Іноді у якості висновків може бути подана низка ідей, переформульованих на основі тез з основної частини роботи, якщо вони мали значення ключових положень, що виводилися з викладених вище фактів (хоч і така, на перший погляд проста, процедура вимагає достатньо глибокого їх розуміння). Але оптимальним є формулювання самостійних умовиводів з реферованого матеріалу й їх послідовний виклад. Простою «технологією» накопичення тез, які могли б відіграти роль висновків у контрольній роботі є виокремлення ідей з тексту, який читається, їх цитування й конспектування.

Тож варто приділити особливої уваги грамотному наведенню цитат. У сучасних друкованих працях, зокрема реферативного характеру, прийнятим є

давати посилання на цитовані джерела або переліки джерел, які стосуються певного питання і наводяться у роботі як дотичні до нього, у квадратних дужках, тоді у разі наведення сторінки, на якій цитата розташована в книзі, номер самої книги у списку використаної літератури наприкінці роботи має бути відділений від номеру сторінки крапкою з комою. Якщо номер джерела подається у круглих дужках, номер сторінки пишеться після коми з літерою «с» – «сторінка» – і крапкою після неї. Список використаної літератури має бути в роботі обов'язково, загальний або після відповіді на кожне питання, – у разі, коли література, дібрана для їх розгляду, цілком різна. Вартим уваги є оформлення списку, який повинен бути поданий в алфавітному порядку і з наданням вихідних даних літературних джерел за правилами бібліографії (ці дані обов'язкові для виходу в світ будь-якої книги і містяться на титульному листі та на останніх сторінках, звідки їх і треба переписати). Обов'язковими є й посилання на файли, знайдені в мережі Інтернет, що містять використані в роботі положення й інші матеріали. В таких випадках указується ім'я файлу і його електронна адреса, джерело. Запозичення популярних текстів із Інтернет як фрагментів роботи не допускається. Слід також пам'ятати, що в ході іспиту вельми вірогідними є питання з тлумачення цитат або інших, нерідко наведених у роботах, висловів мислителів, діячів культури, політиків.

Таким чином, після отримання контрольного завдання слухач повинен знайти рекомендовану викладачем літературу з питань, поставлених у ньому, прочитати її, виписати спеціальні терміни, особливо нові, та знайти значення кожного з них, скласти план кожного питання на основі ідей та положень, які складають основний зміст відповідей на ці питання, і послідовно викласти ці відповіді, а потім надати список книг та інших джерел, що були опрацьовані.

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

Історія України – гуманітарна дисципліна, що ґрунтується на загально-історичних підвалинах і пов'язана з всесвітньою історією, культурологією, етнографією, релігієзнавством, політологією тощо. Таким чином, контрольна робота з дисципліни «Історія України» має сполучати в собі розгляд історично сталих і водночас дискусійних подій та фактів національної історії, їх історіографію, а також різні історичні парадигми, що виникали протягом розвитку світової та української історичної думки.

Тематика контрольних робіт побудована на основі принципів єдності історичного та наукового пізнання. При розкритті кожного з питань необхідно мати на увазі історичний контекст та роль тих чи інших фактів та подій національної історії, їх зв'язок з історією інших країн та народів, світовою історією. Обдумуючи свої відповіді, слухач має зосередити увагу на інтерпретації історичних фактів різними історичними школами, простежити їх зв'язок із сучасністю. Наприклад, аналізуючи наслідки впровадження столипінської аграрної реформи в українських землях, треба вказати на різні підходи та оці-

нки в радянській та пострадянській історіографії проблеми, визначити основні причини розбіжностей. Основні події історичного процесу в українських землях, осмислені згідно традиції тієї чи іншої історичної школи, вивчаються у навчальному курсі «Історія України» на рівні ознайомлення, розгляду й аналізу магістральних процесів і визначних явищ національного історичного розвитку. Проте, неприпустимим є зведення роботи з ними до переказу історичних фактів або певних історичних концепцій без їх осмислення, без висловлювання й обґрунтування власної аналітичної думки. Звісно, вона навряд чи може бути по-справжньому оригінальною, але її формулювання є однією з передумов створення свідомої позиції слухача в питаннях національної історії, становлення його громадянської свідомості та формування історичної пам'яті і відчуття патріотизму. Отже, всі історичні факти, концепції і погляди, що наводяться в роботі, мають бути коментовані та систематизовані.

З огляду на специфіку дисципліни, особливого значення набуває коло сталих історичних понять, що їх слухач освоює та наводить у роботі. Кожне з них, починаючи з поняття „Київська Русь” власно, має, з одного боку, цілком конкретний національно-державний вияв, а з іншого – тривалу історичну долю і, здебільшого, дискусійний характер. І те й інше є необхідним урахувати в роботі, вживаючи ті чи інші історичні терміни та визначення історичної школи, котрі містить текст, що опрацьовується, або історична концепція. Слід розкривати внутрішній смисл історичних понять і кліше, що утворюються історично, але часто з певних національно – державних або ідеологічних міркувань. Наприклад, термін „татаро–монгольська навала” трактувався офіційною дореволюційною російською, а пізніше і радянською історіографією як безумовний процес загарбання та підкорення руських земель, що призвів до їх завоювання. Деякі пострадянські історичні концепції, не відкидаючи факту військового підкорення Русі монголами, наголошують на військово–політичному симбіозі цих національно–політичних утворень – Золотої Орди та руських князівств: добровільний перехід деяких князівств під владу ханів, спільний захист від німецько–шведської загрози, відсутність у руських містах татарських гарнізонів тощо.

За тематикою контрольні завдання поділяються на три групи за хронологічним принципом. Перші – це питання, що стосуються подій та фактів вітчизняної історії з найдавніших часів до початку XV століття. Другі – з початку XVI до XIX століття (або два питання за третім періодом). Третій з початку XX і до сьогодення.

У контрольній роботі три питання, відповідно до кількості навчальних модулів. Обсяг викладу кожного питання – від 7 до 10 сторінок формату А4 (кегель 14, через півтора інтервали). Таким чином, слухач отримує можливість для доволі докладної письмової доповіді на задану тему. У цій доповіді має знайтись місце і для розгляду основних фактів української історії, насамперед у номінації, яка є характерною для певної історичної концепції; для історичного контексту, і, звісно, коментарів як висновків, що є найбільш доцільним. Рекомендується перед опрацюванням спеціальної літератури – книг, статей,

першоджерел – вивчити відповідні розділи підручників і посібників зі всесвітньої історії, культурології, релігієзнавства. Вони наводяться у бібліографічному списку після переліку контрольних питань.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Варіант 1

1. Проаналізувати діяльність у Львові просвітницького гуртка “Руська трійця” 1830-1837.
2. Проаналізувати причини виникнення політичних партій на початку ХХ ст.
3. Проаналізувати економічні реформи М. Хрущова.

Варіант 2

1. Значення прийняття християнства на Русі.
2. Проаналізувати соціально-економічний розвиток України на початку ХХ ст.
3. Проаналізувати розвиток України у роки “хрущовської відлиги”.

Варіант 3

1. Охарактеризуйте явище з історії національно-визвольного руху в Україні у ХІХ ст. масонство.
2. Проаналізувати перетворення в західній Україні в 1939-1941.
3. Проаналізувати проблеми національно-культурного відродження у період незалежності.

Варіант 4

1. Дайте характеристику та вкажіть дати князювання Олега.
2. Проаналізувати наслідки репресій в Україні в 30 роки ХХ ст.
3. Схарактеризувати партизанський рух в роки другої світової війни.

Варіант 5

1. Проаналізувати та вкажіть дати гетьманування Богдана Хмельницького.
2. Проаналізувати причини революції 1905-1907 рр.
3. Проаналізувати ліквідацію повстанського руху в Західній Україні у кін. 1940-х поч. 1950-х років.

Варіант 6

1. Проаналізуйте соціально-економічний розвиток України у 2 пол. ХVІІІ ст.
2. Охарактеризувати декабристський рух в Україні.
3. Проаналізувати спроби подолання кризи в українській економіці у кінець ХХ ст.

Варіант 7

1. Дайте характеристику та вкажіть дати князювання Володимира Великого.
2. Проаналізувати соціально-економічний розвиток України наприкінці XIV- XVI ст.
3. Проаналізувати боротьбу за автономії України у період революційних змін 1917-1920 рр.

Варіант 8

4. Визначити причини та наслідки феодалного роздвібнення.
5. Проаналізувати розвиток України у період Нової економічної політики.
6. Проаналізувати особливості внутрішньої політики на рубежі XX – XXI ст.

Варіант 9

1. Охарактеризувати явище з історії національно-визвольного руху в Україні у XIX ст. „Руська Трійця”.
2. Проаналізувати наслідки політики колективізації 20-30-х рр. XX ст.
3. Проаналізувати розвиток радянського суспільства у 70 – початок 80-х рр. XX ст.

Варіант 10

4. Дати оцінку наслідкам монголо-татарської навали
5. Проаналізувати соціально-економічний розвиток України в першій половині XIX ст., яка перебувала під владою Російської імперії.
6. Проаналізувати період “перебудови” на Україні.

Варіант 11

1. Проаналізувати погляд істориків на монголо-татарський період, як союз із руськими князями
2. Визначити економічний розвиток України на початку XX століття
3. Проаналізувати наслідки реформ Олександра II (60- рр. XIX ст.)

Варіант 12

1. Визначити характер польського проникнення на землі Західної України XIV-XVI ст.
2. Проаналізувати період правління Івана Скоропадського.
3. Опозиційний рух в часи “застою” в Україні.

Варіант 13

1. Проаналізувати політичний устрій Київської Русі.
2. Дати оцінку Зборівському трактату 1649р.
3. Дати оцінку наслідків освоєння цілинних земель (1954-1956 рр.) для України.

Варіант 14

1. Визначити причини виникнення козацтва.
2. Проаналізувати наслідки сталінських репресій в Україні в 30-ті рр. XX ст.
3. Проаналізувати особливості зовнішньої політики України на рубежі XX – XXI століття.

Варіант 15

1. Проаналізувати причини прийняття християнства на Київській Русі
2. Визначити причини укладання Люблінської унії
3. Проаналізувати проблеми подолання кризи в економіці в період незалежності України

Варіант 16

1. Проаналізувати устрій держави скіфів.
2. Проаналізувати голодомор 1932-1933 рр.
3. Визначити наслідки Чорнобильської катастрофи.

Варіант 17

1. Проаналізувати причини добровільного входження українських земель до складу Литовського князівства.
2. Дайте оцінку освітньої реформи XIX ст. в Україні.
3. Проаналізувати спроби подолання кризи на початку 1990-х років.

Варіант 18

1. Дайте характеристику та вкажіть дати князювання Данило Галицького.
2. Проаналізувати діяльність Центральної ради.
3. Визначити особливості зовнішньої політики після проголошення незалежності України.

Варіант 19

1. Дайте характеристику та вкажіть дати князювання Мстислава..
2. Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у IX-XII ст.
3. Схарактеризувати національно визвольний рух у першій половині XIX ст.

Варіант 20

1. Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у XII-XIV ст.
2. Схарактеризувати національно визвольний рух у кінці XIX ст.
3. Проаналізувати боротьбу за незалежність України у 1990-х рр.

Варіант 21

1. Дайте характеристику та вкажіть дати періоду піднесення Київської Русі.
2. Визначити причини революції 1905-1907 років в Україні.
3. Визначити причини опозиційного руху у період “застою”.

Варіант 22

1. Дайте характеристику та вкажіть дати періоду становлення Київської Русі.
2. Визначити причини лютневої революції 1917 року в Україні.
3. Визначити характерні риси політичної системи СРСР періоду “застою”.

Варіант 23

1. Охарактеризувати гетьманування Пилипа Орлика та його конституцію.
Схарактеризувати відношення селянства до відміни кріпосного права на східній Україні.
Проаналізувати період “застою” 70-х – першої половини 80-х років.

Варіант 24

1. Дайте характеристику та вкажіть дати періоду феодального роздрібнення.
Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у 1 пол XVII ст.
Визначити економічний стан УРСР в період перебудови.

Варіант 25

1. Визначити значення прийняття християнства.
Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у 2-й пол. XVII ст.
Проаналізувати діяльність Директорії Проаналізувати діяльність Центральної Ради.
Дати оцінку політичному розвитку України в період після Великої Вітчизняної війни.

Варіант 26

1. Дайте характеристику та вкажіть дати скіфського періоду.
Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у 1-й пол. XVIII ст.
Проаналізувати правління Павла Скоропадського.

Варіант 27

1. Дайте характеристику сарматського періоду.
Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у 2-й пол. XVIII ст.
Дати оцінку економічному та політичному розвитку України в період правління Л. Брежнєва.

Варіант 28

1. Дайте характеристику періоду Великої грецької колонізації Північно-західного Причорномор'я.
Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у 1-й пол. XIX ст.
Проаналізувати політику “військового комунізму” в Україні.

Варіант 29

1. Дайте характеристику кіммерійських племен на території України.
Проаналізувати соціально-економічний розвиток України у 2-й пол. XIX ст.
Проаналізувати політику “колективізації” в Україні.

Варіант 30

1. Дайте характеристику трипільської культури.
Проаналізувати період Литовсько-польського панування.
Дати оцінку політичному та економічному розвитку України в період правління М. Хрущова.

Приклад

Титульний аркуш

**МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

**МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ
ДЛЯ СЛУХАЧІВ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ
З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

Виконав
Слухач заочного навчання
ЗПБ - 12 – 5Б
Петров І.К.

Перевірив:
К.псих.н., доцент кафедри
Гонтаренко Л.О.

Харків 2012

Розгорнутий план

Контрольна робота № 1

Охарактеризуйте гетьманування Пилипа Орлика та його конституцію

ПЛАН

Вступ

Глава I. Дитинство

- а). Сім'я
- б). Дитинство

Глава II. Становлення П. Орлика

- а). Навчання
- б). Служба писарем, регентом, радником Етапи становлення
- в). Приход до влади

Глава III. П.Орлик - державний діяч

- а). Обрання гетьманом
- б). Конституція П.Орлика
- в) Похід П.Орлика на Правобережжя

Висновки

Список використаної літератури

Контрольна робота №2

Охарактеризуйте відношення селянства до відміни кріпосного права на східній Україні

ПЛАН

Вступ

Глава I. Напередодні реформи

- а). Економічний стан середини XIX ст..
- б). Соціальний розвиток середини XIX ст.

Глава II. Маніфест про відміну кріпосного права

- а). Права селян набуті за реформою
- б). Розміри наділів та викупу

Глава III. Наслідки реформи

- а). Залишки залежності
- б). Ускладнення перебудови сільських господарств
- в) Виступи селянства

Висновки

Список використаної літератури

Контрольна робота №3

Проаналізувати період “застою” 70-х – першої половини 80-х років

ПЛАН

Вступ

Глава I. Наслідки діяльності М. Хрущова

- а). Розвиток сільського господарства
- б). Розвиток промисловості
- в). Вплив «Відлиги»

Глава II. Політико-ідеологічна криза системи

- а). Поворот від реформаторства до консерватизму
- б). Неосталінізм в Україні

Глава III.

- а). Діяльність П. Шелеста та В. Щербицького
- б). Опозиційний рух
- в). Наростання кризи

Висновки

Список використаної літератури

Підп. до друк 24.7.12. Формат 60x84 1/16.
Папір 80г/м² Друк ризограф. Умовн.-друк. арк. 0,8.
Тираж прим. Вид. № 57/12. Зам. № 520/12.

Відділення редакційно-видавничої діяльності
Національного університету цивільного захисту України
61023 м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

